

๑๐. อิทธิบาทพลทัสสนปัญหา ๑๐

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระพุทธพจน์นี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าเม้าสิดแล้ววว่า 'ดูก่อน อานนทฺ์ อิทธิบาทสี่ประการ อันพระตถาคตได้ให้เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นประหนึ่ง ยานเครื่องไปแล้ว กระทำให้เป็นวัตถุที่ตั้งแล้ว ตั้งขึ้นเนือง ๆ แล้วสั่งสมแล้วปรารภพร้อมด้วยดีแล้วแล; ดูก่อนอานนทฺ์ พระตถาคตเมื่อหวัง พึงดำรงพระชนม์อยู่ได้ตลอดกับปีหนึ่งบ้าง เลยกกับปีหนึ่งบ้าง' ดังนี้. พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าพระผู้มีพระภาคตรัสแล้ววว่า 'ดูก่อนอานนทฺ์ อิทธิบาททั้งหลายสี่ อันพระ ตถาคตได้เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นประหนึ่งยานเครื่องไปแล้ว กระทำให้เป็นวัตถุ ที่ตั้งแล้ว ตั้งขึ้นเนือง ๆ แล้ว สั่งสมแล้ว ปรารภพร้อมด้วยดีแล้วแล; ดูก่อนอานนทฺ์ พระตถาคตเมื่อหวัง พึงดำรงพระชนม์อยู่ได้ตลอดกับปีหนึ่งบ้าง เลยกกับปีหนึ่งขึ้นไปบ้าง' ดังนี้ ถ้าอย่างนั้นความกำหนดไตร มาสสามเดือนเป็นผิด ถ้าพระตถาคตได้ตรัสแล้ววว่า 'พระตถาคตจักปรินิพพาน โดยกาลที่เดือน ทั้งหลายสามแต่วันนี้ล่วงไปแล้ว' ดังนี้. ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ดูก่อนอานนทฺ์ อิทธิบาทสี่ประการอันพระ ตถาคตได้เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นประหนึ่งยานเครื่องไปแล้ว กระทำให้เป็นวัตถุ ที่ตั้งแล้ว ตั้งขึ้นเนือง ๆ แล้ว สั่งสมแล้ว ปรารภพร้อมด้วยดีแล้วแล; ดูก่อนอานนทฺ์ พระตถาคตเมื่อหวัง พึงดำรงพระชนม์อยู่ได้ตลอดกับปีหนึ่งบ้าง เลยกกับปีหนึ่งขึ้นไปบ้าง' ดังนี้ แม้นั้นก็เป็นผิดไป. ความ บันลือในที่มิใช่เหตุ ย่อมไม่มีแก่พระตถาคตเจ้าทั้งหลาย, พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ตรัสรู้แล้วทั้งหลาย มี พระพุทธพจน์ไม่เปล่า มีพระพุทธพจน์เที่ยงแท้ มีพระพุทธพจน์ไม่เป็นไปโดยส่วนสอง. ปัญหาแม้นี้สอง เจือน เป็นของลึกละเอียดนัก พึงยังบุคคลให้เห็นโดยยากเกิดขึ้นแล้ว, ปัญหานั้นมาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว , พระผู้เป็นเจ้าจึงทำลายร่างข้าย คือ ทิฏฐินั้น, ยังข้าพเจ้าให้ตั้งอยู่ในส่วนอันเดียว, จง ทำลายปรปวาทเสีย."

ธ. "ขอถวายพระพร พระพุทธพจน์นี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าเม้าสิดแล้ววว่า 'ดูก่อนอานนทฺ์ อิทธิ บาทสี่ประการ อันพระตถาคตได้ให้เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นประหนึ่งยานเครื่องไป แล้วกระทำให้เป็นวัตถุที่ตั้งแล้ว ตั้งขึ้นเนือง ๆ แล้ว สั่งสมแล้ว ปรารภพร้อมด้วยดีแล้วแล; ดูก่อน อานนทฺ์ พระตถาคตเมื่อหวัง พึงตั้งอยู่ได้ตลอดกับปีหนึ่งบ้าง เลยกกับปีหนึ่งขึ้นไปบ้าง' ดังนี้. และความ กำหนดไตรมาสพระองค์ก็ตรัสแล้ว. ก็แหละกับปีนั้น คือ อายุกับปี กาลเป็นที่กำหนดอายุ พระผู้มีพระ ภาคย่อมตรัสวากับปี. พระผู้มีพระภาคจะทรงสรรเสริญกำลังของพระองค์ตรัสอย่างนี้ หามิได้, ก็แต่วว่า พระองค์ทรงสรรเสริญกำลังแห่งฤทธิ์ ตรัสอย่างนี้วว่า 'ดูก่อนอานนทฺ์ อิทธิบาทสี่ประการ อันพระตถาคต ได้ให้เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นประหนึ่งยานเครื่องไปแล้ว กระทำให้เป็นวัตถุที่ตั้ง

แล้ว ตั้งขึ้นเนือง ๆ แล้ว สั่งสมแล้ว ปรารภพร้อมด้วยดีแล้วแล; ดูก่อนอนานนท์พระตถาคตเมื่อหวัง พึ่งตั้งอยู่ได้ตลอดกับปีหนึ่งบ้าง เลยกกับปีหนึ่งขึ้นไปบ้าง' ดังนี้.

ถ้าจะพึงมีม้าอาชาไนยของพระมหากษัตริย์ มีฝีเท้าเร็ว เขาไวโดดงลม. พระมหากษัตริย์จะทรง
อวดกำลังเขาว์ของม้าอาชาไนยนั้น พึงตรัสในท่านกลางแห่งชน กับทั้งชาวนิคมและชาวชนบท และราช
ภักุหมุ่พล และพราหมณคฤหบดี และอมาตย์ อย่างนี้ว่า 'แน่ะพ่อเฮี้ย ม้าประเสริฐนี้ของเรา เมื่อจำนง
จะพึงเที่ยวไปตลอดแผ่นดินมีน้ำในสาครเป็นที่สุดแล้ว จึงกลับมาในที่นี้โดยขณะหนึ่งได้.'
พระมหากษัตริย์นั้นจะพึงแสดงความไปว่องไวนั้นในบริษัที่นั้น ก็หาไม่, ก็แต่ว่า ความว่องไวของม้านั้น
มีอยู่, ด้วยม้าอาชาไนยนั้นอาจเพื่อจะเที่ยวไปตลอดแผ่นดินมีน้ำในสาครเป็นที่สุดด้วย ฉันใด; พระผู้มี
พระภาคเจ้าจะทรงสรรเสริญกำลังแห่งฤทธิ์ของพระองค์ จึงตรัสแล้วอย่างนี้ ฉันนั้น, แม้พระพุทพจน
นั้น พระองค์เสด็จนั่ง ณ ท่ามกลางแห่งบุคคลมีวิชาสามทั้งหลายด้วย แห่งบุคคลมีปัญญาหก
ทั้งหลายด้วย แห่งพระอรหันต์ทั้งหลายด้วย แห่งพระชีณาสพผู้ปราศจากมลทินทั้งหลายแล้วด้วย แห่ง
เทพดาและมนุษย์ทั้งหลายด้วย ตรัสแล้วว่า 'ดูก่อนอนานนท์ อธิบาทสี่ประการ อันพระตถาคตได้ให้
เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นพระหนึ่งยานเครื่องไปแล้ว กระทำให้เป็นวัตถุที่ตั้งแล้ว
ตั้งขึ้นเนือง ๆ แล้ว สั่งสมแล้ว ปรารภพร้อมด้วยดีแล้วแล; ดูก่อนอนานนท์ พระตถาคตเมื่อหวัง พึ่งตั้งอยู่
ได้ตลอดกับปีหนึ่งบ้าง เลยกกับปีหนึ่งขึ้นไปบ้าง' ดังนี้; ก็แหละ กำลังแห่งฤทธิ์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า
นั้นมีอยู่ด้วย, พระผู้มีพระภาคเจ้าก็เป็นผู้อาจเพื่อจะดำรงพระชนมายุได้ตลอดกับปีหนึ่งบ้าง หรือตลอด
กาลเลยกกับปีหนึ่งขึ้นไปบ้าง, ด้วยพระองค์จะทรงแสดงกำลังแห่งฤทธิ์นั้นในบริษัที่นั้น ก็หาไม่. พระผู้มี
พระภาคเจ้าไม่มีความต้องการด้วยภพทั้งปวง, อนึ่ง พระตถาคตเจ้าทรงติเตียนภพทั้งปวงแล้ว. แม้พระ
พุทพจนนี้ อันพระผู้มีพระภาคได้ทรงภาสิตแล้วว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลายธรรมดาคุณแม้มีประมาณน้อย
ก็มีกลิ่นชัวเหม็นร้าย แม้ฉันใด, ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตไม่พรรณนาสรรเสริญภพแม้มีประมาณ
น้อย, โดยส่วนสุดแม้เพียงหยิบมือเดียว เราตถาคตก็ไม่สรรเสริญ ฉันนั้นโดยแท้.' พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงเห็นภพและคติและกำเนิดทั้งปวง เสมอด้วยคุณแล้ว จะพึงอาศัยกำลังแห่งฤทธิ์กระทำความยินดี
ด้วยอำนาจความพอใจในภพทั้งหลายบ้างเที่ยวหรือ ขอลถวายพระพร."

ร. "ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงเห็นภพและคติและกำเนิดทั้งปวง
เสมอด้วยคุณแล้ว ซึ่งจะทรงอาศัยกำลังแห่งฤทธิ์กระทำฉันทราคในภพหาไม่เลย."

ถ. "ขอถวายพระ ถ้าอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงสรรเสริญกำลังแห่งฤทธิ์ ทรง
บันลือสีหนาทของพระพุทพเจ้าเห็นปานนั้นยิ่งแล้ว."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ตีละ ข้อวิชันาปัญหาที่ สมอย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."